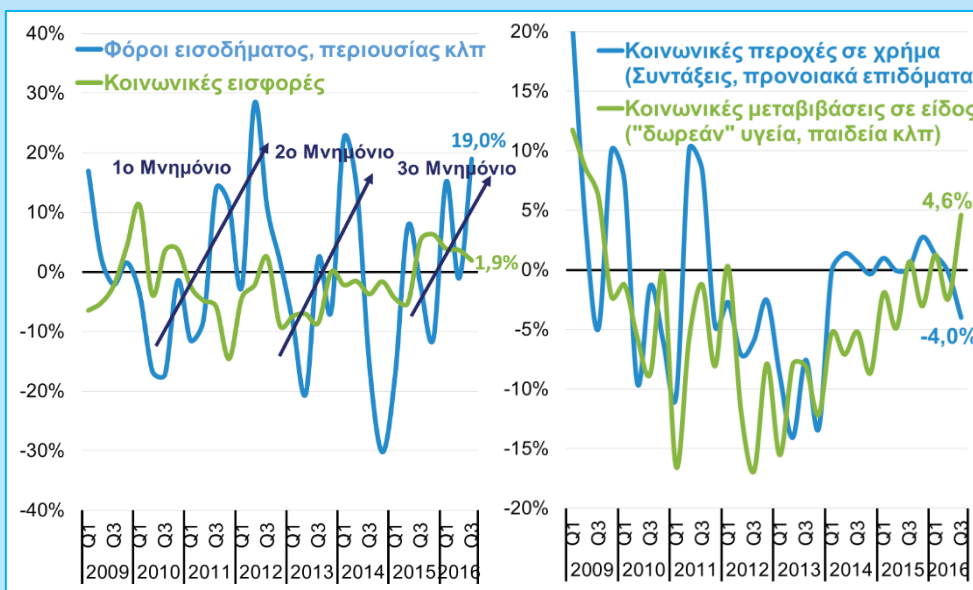

Οικονομικά παράδοξα: Μείωση εισοδήματος-αύξηση κατανάλωσης στο 3^ο τρίμηνο 2016

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

- Η ιδιωτική κατανάλωση σε πραγματικούς όρους, έχοντας μειωθεί κατά -3,8% το γ' τρίμηνο του 2015 λόγω και των capital controls, αυξήθηκε στο γ' τρίμηνο του 2016 κατά +5,7% δημιουργώντας την προσδοκία ότι η οικονομία βρίσκεται σε φάση ανάκαμψης. Μια προσεκτική, όμως ανάλυση των κύριων προσδιοριστικών παραγόντων της ιδιωτικής κατανάλωσης, δείχνει μία μείωση του καθαρού (μετά από φόρους και εισφορές) διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών κατά -2,1%, όταν τα δύο αυτά μεγέθη, σε όλα τα προηγούμενα τρίμηνα, κινούνται πάντα προς την ίδια κατεύθυνση. Η απόκλιση μεταξύ των ετήσιων εισοδημάτων, είναι ταυτοσημη με την χειροτέρευση της ήδη αρνητικής αποταμίευσης. Πιθανότατα λοιπόν εντατικοποιείται η χρησιμοποίηση πόρων που έχουν ήδη αποσυρθεί στο παρελθόν από τις τράπεζες ή προέρχονται από ρευστοποιήσεις περιουσιακών στοιχείων. Ενδεχομένως, η απόκλιση μπορεί να αποτυπώνει και ένταση της φοροδιαφυγής, αφενός λόγω της αύξησης των φορολογικών συντελεστών και αφετέρου λόγω της αποκάλυψης αδήλωτων εισοδημάτων από την εντονότερη χρήση καρτών στις συναλλαγές, μετά την επιβολή περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων. Σε κάθε περίπτωση, η εξέλιξη αυτή είναι ανησυχητική και, εάν συνεχισθεί, δεν προοιωνίζει μία βιώσιμη ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας το 2017. Η μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος σημειώνεται παρά την αύξηση των μισθών κατά +0,7% και της απασχόλησης των μισθωτών κατά +2,1% και οφείλεται κυρίως στη μηδενική αύξηση των εισοδημάτων από ατομικές επιχειρήσεις και ελεύθερα επαγγέλματα, τη μείωση κατά -0,6% των κοινωνικών παροχών και λοιπών μεταβιβάσεων σε χρήμα και σε είδος όπου η αύξηση κατά +4,6% των μεταβιβάσεων σε είδος (δηλαδή «δωρεάν» υγεία, παιδεία, ηλεκτρικό ρεύμα, μετακινήσεις μαθητών, συσσίτια κλπ.) υπεραντισταθμίζεται από την μείωση κατά -4% των παροχών (συντάξεις και προνοιακά επιδόματα σε χρήμα), και, από την άλλη πλευρά, της αύξησης των φόρων εισοδήματος, περιουσίας κλπ. κατά +19% και των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης κατά +1,9%. Η υπερφορολόγηση έχει κοντά πόδια καθώς το άρμεγμα των πιο παραγωγικών νοικοκυριών δεν μπορεί να συνεχισθεί για πολύ. Όχι μόνο η αποταμίευση γίνεται όλο και πιο αρνητική, και αργά ή γρήγορα οι επενδύσεις θα καταρρεύσουν πλήρως, αλλά και οι παραγωγικοί άνθρωποι με τις καλύτερες εργασιακές εξειδικεύσεις, είτε αναγκάζονται -εφόσον μπορούν- να αποκρύπτουν εισοδήματα, είτε μεταναστεύουν για να φτιάξουν τη ζωή τους μακριά από το δημοτικού χαρακτήρα φορολογικό περιβάλλον της χώρας μας. Επιπλέον το υψηλό μη μισθολογικό κόστος αποτελεί τροχοπέδη στις νόμιμες προσλήψεις κάθε είδους και κάνει απαγορευτικές τις προσλήψεις εργαζομένων με υψηλές εξειδικεύσεις και αποδοχές, επί ζημιά των δυναμικότερων και πιο εξωστρεφών κλάδων της ελληνικής οικονομίας.
- Το οικονομικό κλίμα παρέμεινε αμετάβλητο τον Ιανουάριο του 2017 σε σύγκριση με τον προηγούμενο μήνα, την ώρα που η καταναλωτική εμπιστοσύνη υποχωρεί εκ νέου. Τον Νοέμβριο του 2016 καταγράφεται αύξηση του όγκου των λιανικών πωλήσεων (+5,2% εξαιρουμένων των καυσίμων) για τρίτο συνεχόμενο μήνα (+0,6% το διάστημα Ιαν – Νοε 2016), γεγονός το οποίο αποτελεί ένδειξη ότι η ιδιωτική κατανάλωση θα κινηθεί σε θετικό έδαφος και το 4^ο, μετά το 3^ο, τρίμηνο του 2016.

Η υπερφορολόγηση κάνει κακό στην υγεία των νοικοκυριών...

Φόροι, κοινωνικές εισφορές, κοινωνικές παροχές σε χρήμα (συντάξεις και προνοιακά επιδόματα) και κοινωνικές μεταβιβάσεις σε είδος

(ΕΛΣΤΑΤ, Εθνικοί Λογαριασμοί, Q3 2016)

Τομέας Μακροοικονομικής Ανάλυσης και Ευρωπαϊκής Πολιτικής

Με την ευγενική χορηγία:

Μιχάλης Μασουράκης
Chief Economist

E: mmassourakis@sev.org.gr
T: +30 211 500 6104

Μιχάλης Μητσόπουλος
Senior Advisor

E: mmtsopoulos@sev.org.gr
T: +30 211 500 6157

Θανάσης Πρίντσιπας
Associate Advisor

E: printsipas@sev.org.gr
T: +30 211 500 6176

Οι απόψεις στην παρούσα έκθεση είναι των συγγραφέων και όχι απαραίτητα του ΣΕΒ. Ο ΣΕΒ δεν φέρει καμία ευθύνη για την ακρίβεια ή την πληρότητα των πληροφοριών που περιλαμβάνει η έκθεση.

Το διαθέσιμο εισόδημα φαίνεται ότι συνεχίζει να μειώνεται

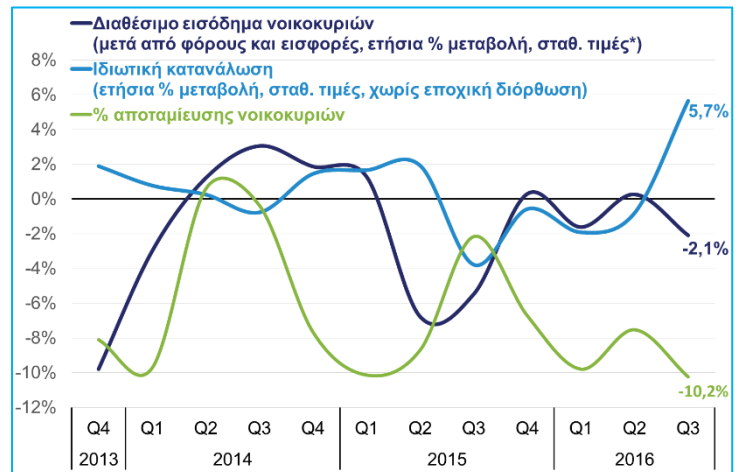
Το καθαρό (μετά από φόρους) διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών σε πραγματικούς όρους, ενώ φάνηκε προς στιγμή να αυξάνεται από το 2ο τρίμηνο του 2014, επανήλθε σε καθοδική τροχιά από το 2ο τρίμηνο του 2015, και έκτοτε, και μέχρι σήμερα (3ο τρίμηνο 2016), δεν έχει ανακάμψει. Στο ενιάμηνο 2016, μειώθηκε κατά -1,1%, έναντι μείωσης -3,9%, και αύξησης +0,5%, την αντίστοιχη περίοδο του 2015 και 2014 αντιστοίχως (**Δ01**). Ανάλογη πορεία ακολούθησε, ως ήταν αναμενόμενο, η ιδιωτική κατανάλωση σε πραγματικούς όρους, με την εξαίρεση του 3ου τριμήνου του 2016, όπου σημειώθηκε αύξηση 5,7%, έναντι μείωσης του διαθέσιμου εισοδήματος κατά -2,1% την ίδια περίοδο. Η εξέλιξη αυτή δεν δικαιολογείται, καθώς μία αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης συνήθως έπεται μιας αύξησης του διαθέσιμου εισοδήματος.

Το καθαρό (μετά από φόρους) διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών σε πραγματικούς όρους, ενώ φάνηκε προς στιγμή να αυξάνεται από το 2ο τρίμηνο του 2014, επανήλθε σε καθοδική τροχιά από το 2ο τρίμηνο του 2015, και έκτοτε, και μέχρι σήμερα (3ο τρίμηνο 2016), δεν έχει ανακάμψει.

Σε όλη την εξεταζόμενη περίοδο, το ποσοστό αποταμίευσης των νοικοκυριών ήταν αρνητικό (δηλαδή ιδιωτική κατανάλωση ήταν μεγαλύτερη του διαθέσιμου εισοδήματος), με την εξαίρεση του 2ου τριμήνου του 2014. Η ανάκαμψη το 2014 είχε αρχίσει να δημιουργεί κάποιες ευνοϊκές τάσεις που, βεβαίως, ανετράπησαν από το 3ο τρίμηνο του 2014 όταν οι προσδοκίες για εδραίωση της ανάκαμψης άρχισαν να διαψεύδονται καθώς η τότε κυβέρνηση δεν κατάφερε να κλείσει την 5η αξιολόγηση ενόψει πιθανολογούμενων πολιτικών εξελίξεων στις αρχές του 2015, που όντως

πραγματοποιήθηκαν. Λόγω της αβεβαιότητας, το τραπεζικό σύστημα έχασε περίπου €42 δισ. καταθέσεις από τον Νοέμβριο του 2014 μέχρι τον Ιούνιο του 2015, όταν επεβλήθησαν περιορισμοί στην κίνηση κεφαλαίων, για να σταματήσει η αιμορραγία τους. Έκτοτε, το ποσοστό αποταμίευσης συνεχίζει να γίνεται όλο και πιο αρνητικό (2014: -4%, 2015: -7%, Ιαν.-Σεπτ. 2016: -9,2%), με το 3ο τρίμηνο του 2016 να κατέρχεται στο χαμηλότερο σημείο (-10,2%) των τριών τελευταίων ετών. Αυτό ήταν αποτέλεσμα της μεγάλης αύξησης σε πραγματικούς όρους της ιδιωτικής κατανάλωσης (+ 5,7%) και της ταυτόχρονης πτώσης του διαθέσιμου εισοδήματος (-2,1%), που είχε ήδη μειωθεί και όλα τα προηγούμενα τρίμηνα μετά το 3ο τρίμηνο του 2014. Το ερώτημα που τίθεται είναι, βεβαίως, πως προκύπτει αυτή η μεγάλη αύξηση στην ιδιωτική κατανάλωση, όταν η κύρια μεταβλητή που την επηρεάζει (δηλ. το διαθέσιμο εισόδημα) συνεχίζει να μειώνεται και γιατί η ήδη αρνητική αποταμίευση επί πολλά τρίμηνα καταβαθαίνει το 3ο τρίμηνο του 2016;

Δ01. Διαθέσιμο εισόδημα νοικοκυριών, ιδιωτική κατανάλωση και ποσοστό αποταμίευσης, ετήσια % μεταβολή (ΕΛΣΤΑΤ, Εθνικοί Λογαριασμοί, Q3, 2016)

* αποπληθωρισμένο με τον ΔΤΚ

Το ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών συντίθεται κυρίως από το εισόδημα εξαρτημένης εργασίας και, το εισόδημα από ατομικές επιχειρήσεις και ελεύθερα επαγγέλματα, καθώς και κοινωνικές παροχές και λοιπές μεταβιβάσεις σε χρήμα και σε

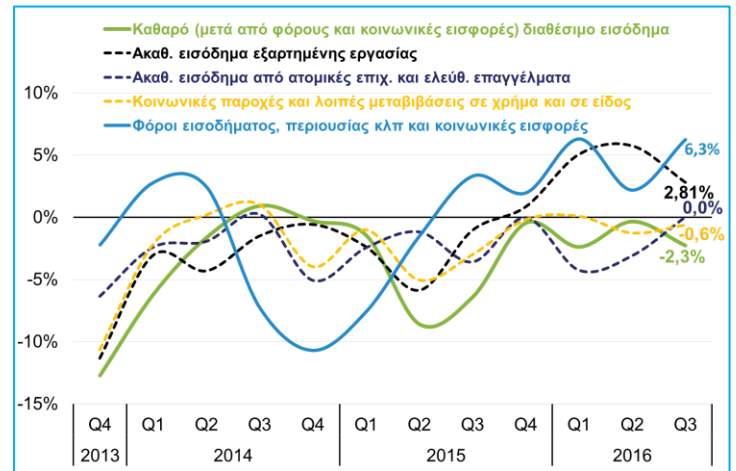
είδος (συντάξεις και προνοιακά επιδόματα) από το κράτος. Από το άθροισμα αυτό, αφαιρούνται οι φόροι εισοδήματος, περιουσίας, κλπ. και οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, για να διαμορφωθεί το καθαρό (μετά από φόρους) διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών, που καταναλώνεται εφόσον δεν αποταμιεύεται (**Δ02**). Στην Ελλάδα, από το 2010 και μετά, η αποταμίευση των νοικοκυριών γίνεται αρνητική καθώς το διαθέσιμο εισόδημα δεν επαρκεί για να καλύψει την κατανάλωση, που στηρίζεται πλέον από την απόσυρση καταθέσεων από το τραπεζικό σύστημα, ρευστοποίηση περιουσιακών στοιχείων όπως ακινήτων, τίτλων κεφαλαιαγοράς, αμοιβαίων κεφαλαίων κλπ.

Στην Ελλάδα, από το 2010 και μετά, η αποταμίευση των νοικοκυριών γίνεται αρνητική καθώς το διαθέσιμο εισόδημα δεν επαρκεί για να καλύψει την κατανάλωση, που στηρίζεται πλέον από την απόσυρση καταθέσεων από το τραπεζικό σύστημα, ρευστοποίηση περιουσιακών στοιχείων όπως ακινήτων, τίτλων κεφαλαιαγοράς, αμοιβαίων κεφαλαίων, κλπ.

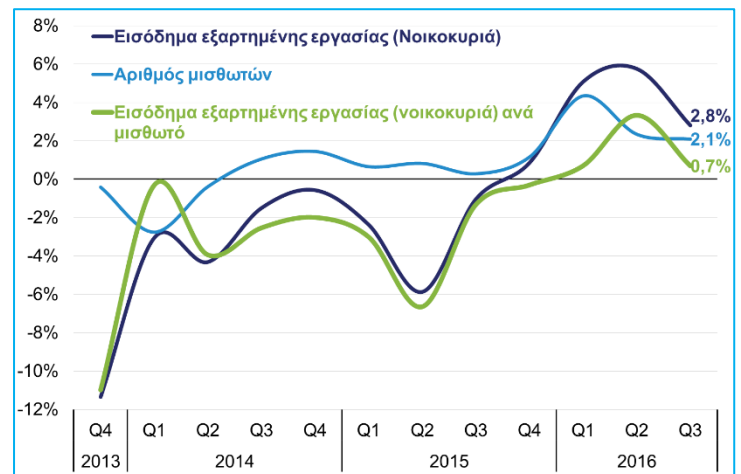
Μια ανάλυση των συνιστωσών του διαθέσιμου εισοδήματος αποκαλύπτει τα εξής:

A. Εισόδημα από εξαρτημένη εργασία (Δ03**):** μετά από συνεχείς μειώσεις -2,4% το 2014 και -2,1% το 2015, στο ενιάμηνο του 2016 εμφανίζεται μία αύξηση κατά +4,5%, που οφείλεται σε αύξηση της απασχόλησης (+2,9%) και σε αύξηση των μισθών (+1,6%). Σημειώνεται ότι η ανάκαμψη των μισθών, που εμφανίζεται σε καθαρή βάση μετά από φόρους και ασφαλιστικές εισφορές (Έρευνα Εργατικού Δυναμικού), έρχεται μετά από πτώση -2,2% το 2014 και -2,8% το 2015, ενώ η ανάκαμψη της απασχόλησης είχε ξεκινήσει από το 2015, αν και για τη διετία 2014-2015 είχε παραμείνει σε υποτονικό επίπεδο αύξησης (**Δ04**).

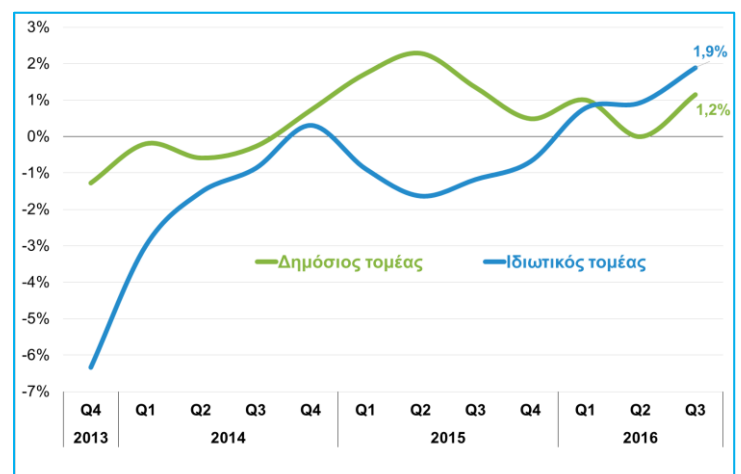
Δ02. Διαθέσιμο εισόδημα νοικοκυριών, φόροι και κοινωνικές εισφορές, ετήσια % μεταβολή
(ΕΛΣΤΑΤ, Εθνικοί Λογαριασμοί, Q3, 2016)

Δ03. Εισόδημα εξαρτημένης εργασίας, μισθοί και απασχόληση μισθωτών, ετήσια % μεταβολή
(ΕΛΣΤΑΤ, Εθνικοί Λογαριασμοί, Q3, 2016)

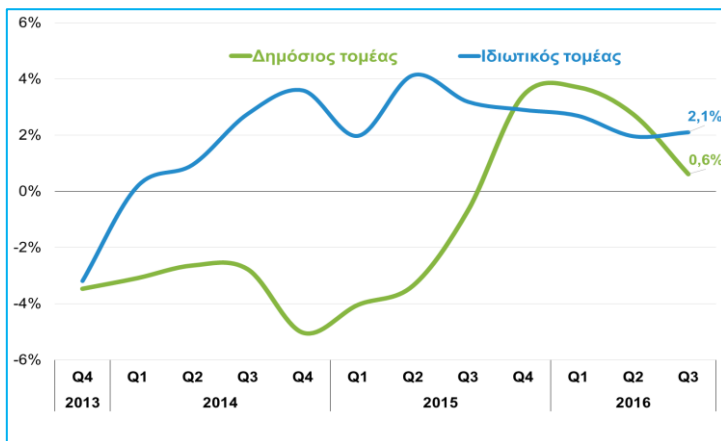
Δ04. Μέσες καθαρές μηνιαίες αποδοχές στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, ετήσια % μεταβολή
(ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Q3, 2016)

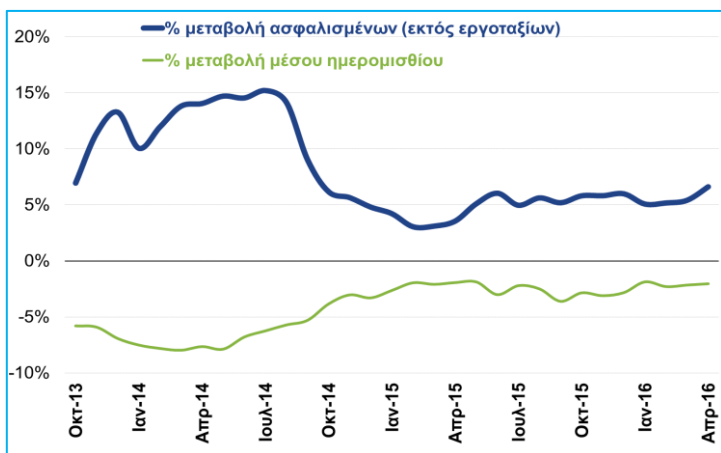

Περαιτέρω διερεύνηση, ως προς την κατανομή μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, αποκαλύπτει ότι α) στο επίπεδο των μισθών, στο ενιάμηνο του 2016 η αύξηση είναι μεγαλύτερη στον ιδιωτικό τομέα, ενώ μέχρι τότε οι μισθοί στον ιδιωτικό τομέα μειωνόντουσαν (με μοναδική εξαίρεση το 4ο τρίμηνο του 2014) ενώ οι μισθοί στο δημόσιο τομέα άρχισαν, και συνεχίζουν να αυξάνονται, από το α' τρίμ. του 2015 (Δ04), και, β) στο επίπεδο της απασχόλησης, ο δημόσιος τομέας περνάει σε φάση έντονης ανάκαμψης το 2015 ενώ παράλληλα ο ιδιωτικός τομέας φαίνεται να υποχωρεί οριακά μετά τα υψηλά ποσοστά αύξησης της απασχόλησης που σημειώθηκαν στο επεισόδιο ανάκαμψης του 2014-15. Στο ενιάμηνο 2016, οι αυξήσεις στην απασχόληση είναι υψηλές και στους δύο τομείς (Δ05).

Δ05. Απασχόληση στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, ετήσια % μεταβολή
(ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Q3, 2016)

Δ06. Απασχόληση και μέσο ημερομίσθιο ασφαλισμένων στο ΙΚΑ, ετήσια % μεταβολή
(ΙΚΑ, Απρ. 2016)

Επισημαίνεται, πάντως, ότι η αύξηση των μισθών στον ιδιωτικό τομέα της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού (Δ05) δεν αποτυπώνεται στα στοιχεία του ΕΦΚΑ (πρώην ΙΚΑ, Δ06), όπου η μεταβολή του μέσου ημερομισθίου των ασφαλισμένων στον ΕΦΚΑ, που εμφανίζεται προ φόρων και ασφαλιστικών εισφορών (μικτά), για την περίοδο Ιαν-Απρ. 2016 (τελευταία διαθέσιμα στοιχεία) κυμαίνεται κοντά στο -2%, όταν τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού αποτυπώνουν αντίστοιχη αύξηση μισθών κοντά στο +1%, την ίδια περίοδο. Η διαφορά αυτή μπορεί να σηματοδοτεί την ύπαρξη εργασίας, που δηλώνεται μόνο εν μέρει, και συνεπώς, φοροδιαφυγής στο εισόδημα και τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης. Οι επίσημες αναγγελίες απασχόλησης στον ΕΦΚΑ δείχνουν ότι στις ιδιωτικές επιχειρήσεις προσλαμβάνονται εργαζόμενοι με όλο και χαμηλότερους μισθούς (μικτά), την ίδια ώρα που οι ίδιοι οι εργαζόμενοι δηλώνουν στην Έρευνα Εργατικού Δυναμικού όλο και υψηλότερους καθαρούς μισθούς. Επίσης, ταυτόχρονα, η πλήρως αδήλωτη εργασία προφανώς ενισχύει ακόμη περαιτέρω τους μισθούς που δηλώνονται στην Έρευνα Εργατικού Δυναμικού. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, φαίνεται ότι, η αύξηση των μισθών στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας ενσωματώνει, σε κάποιο βαθμό, την ενίσχυση του φαινομένου της αδήλωτης εργασίας, ως αποτέλεσμα του υψηλού μη μισθολογικού κόστους, που ωθεί ορισμένες επιχειρήσεις σε μεγαλύτερη φοροδιαφυγή για να επιβιώσουν, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν βελτιώνεται η οικονομική δραστηριότητα και η απασχόληση. Η αδήλωτη εργασία είναι, πάντως, μια βόμβα στα θεμέλια του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης και θα πρέπει να αντιμετωπισθεί. Κατασταλτικά μέτρα κατά της αδήλωτης εργασίας δεν φέρνουν μόνιμο αποτέλεσμα. Στην βάση του προβλήματος είναι η γενικότερη υπερφορολόγηση εργαζομένων και επιχειρήσεων, που έχει εν μέρει εξαλείψει την παραδοσιακή αντιδικία μεταξύ εργαζομένων και εργοδοτών.

Β. Εισόδημα από ατομικές επιχειρήσεις και ελευθέρια επαγγέλματα (Δ07): το εισόδημα των αυτοαπασχολούμενων (μη μισθωτών), που αντιπροσωπεύουν πάνω από το 1/3 περίπου του

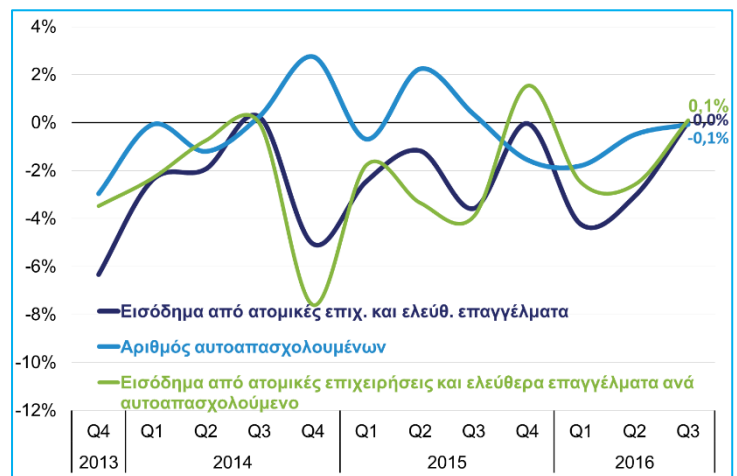

εργατικού δυναμικού, μειώνεται συνεχώς καθ' όλη την εξεταζόμενη περίοδο, περιλαμβανομένου και του ενιαμήνου του 2016 όπου σημειώνεται ανάκαμψη του εισοδήματος εξαρτημένης εργασίας. Η μείωση αυτή είναι αποτέλεσμα, κυρίως, της μείωσης των αμοιβών και πολύ λιγότερο της μείωσης της απασχόλησης, η οποία στο επεισόδιο της ανάκαμψης του 2014-2015 σημείωσε κάποια πρόσκαιρη άνοδο, μόνο και μόνο για να επιστρέψει σε καθοδική τροχιά από τις αρχές του 2015 μέχρι σήμερα. Καταγράφεται, πάντως, κάποια ανάκαμψη στο ενιάμηνο του 2016, με όλες τις συνιστώσες του εισοδήματος των αυτοαπασχολούμενων να μειώνονται, αλλά με χαμηλότερους εν γένει ρυθμούς, απ' ό,τι στα προηγούμενα χρόνια.

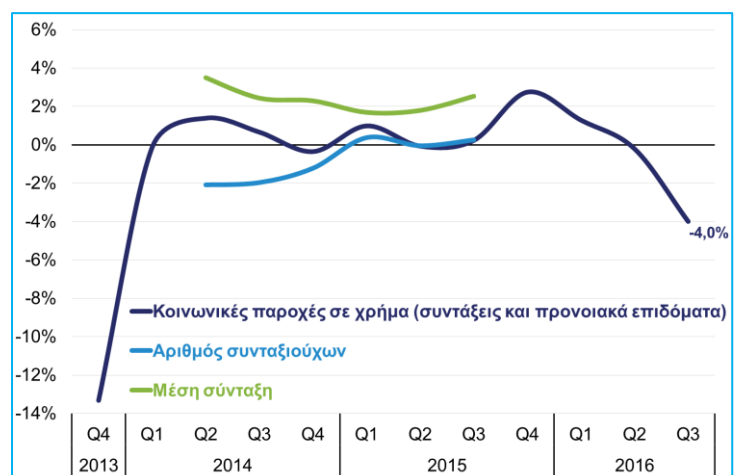
Γ. Κοινωνικές παροχές και λοιπές μεταβιβάσεις σε χρήμα και σε είδος: Η υποχώρηση του κοινωνικού κράτους είναι συνεχής σε όλη την περίοδο (Δ08), με τις κοινωνικές μεταβιβάσεις σε είδος να αποσυμπιέζουν λίγο την κατάσταση (Δ09). Οι πληρωμές κοινωνικών παροχών (κυρίως συντάξεις και προνοιακά επιδόματα όπως ΕΚΑΣ, επίδομα θέρμανσης, επίδομα πολυτέκνων, κλπ.) επανέρχονται σε θετικό πρόσημο από το 2014 και μετά, και οι κοινωνικές μεταβιβάσεις σε είδος («δωρεάν» υγεία, παιδεία, ηλεκτρικό ρεύμα, συσσίτια, μεταφορές μαθητών, κλπ.) μειώνονται, την ίδια περίοδο, με όλο και χαμηλότερους ρυθμούς. Έχει εξαιρετικό ενδιαφέρον η παρατήρηση ότι στο 3ο τρίμηνο του 2016, οι πληρωμές για συντάξεις και προνοιακά επιδόματα μειώνονται κατά -4% ενώ, την ίδια ώρα, οι κοινωνικές μεταβιβάσεις σε είδος εκτοξεύονται κατά +4,6%, με το σύνολο να μειώνεται κατά -0,6%. Η εξέλιξη αυτή σχετίζεται, προφανώς, με την ασφαλιστική μεταρρύθμιση του 2016, που περικλύπτει τις συντάξεις και τα προνοιακά επιδόματα και αυξάνει τις κοινωνικές μεταβιβάσεις σε είδος, ως μερικό αντιστάθμισμα στις περικοπές των συντάξεων. Οι τάσεις αυτές αναμένεται να εξορθολογισθούν εν μέρει το 2017, δηλαδή οι μειώσεις των συντάξεων και των προνοιακών επιδομάτων (περικοπές ΕΚΑΣ, κλπ.) για πρώτη φορά, με την πλήρη ανάπτυξη του θεσμού του ελάχιστου εγγυημένου Κοινωνικού Εισοδήματος Αλληλεγγύης, καθώς και με αυξημένες δαπάνες στην υγεία, παιδεία, κλπ. Σε κάθε περίπτωση, η συμβολή

του κοινωνικού κράτους στην αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών είναι ως επί το πλείστον αρνητική σε όλη την εξεταζόμενη περίοδο. Σημειωτέον, εν προκειμένω, ότι δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία συνταξιούχων και μέσης σύνταξης, αφού δεν δίδονται πλέον (από το 2015) στη δημοσιότητα από το Υπουργείο Εργασίας.

Δ07. Εισόδημα από ατομικές επιχειρήσεις και ελεύθερα επαγγέλματα, απασχόληση και αμοιβές ανά αυτοαπασχολούμενο, ετήσια % μεταβολή
(ΕΛΣΤΑΤ, Εθνικοί Λογαριασμοί, Q3 2016)

Δ08. Κοινωνικές παροχές σε χρήμα (συντάξεις και προνοιακά επιδόματα), αριθμός συνταξιούχων και μέση σύνταξη, ετήσια % μεταβολή
(ΕΛΣΤΑΤ, Εθνικοί Λογαριασμοί, Q3 2016, Σύστημα ΗΛΙΟΣ – ΗΔΙΚΑ ΑΕ, Q3 2015)

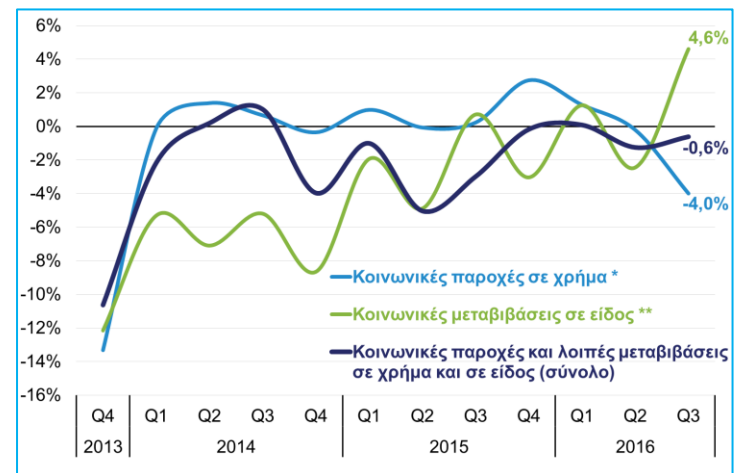

Η αδήλωτη εργασία είναι, πάντως, μια βόμβα στα θεμέλια του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης και θα πρέπει να αντιμετωπισθεί. Κατασταλτικά μέτρα κατά της αδήλωτης εργασίας δεν φέρνουν μόνιμο αποτέλεσμα. Στην βάση του προβλήματος είναι η γενικότερη υπερφορολόγηση εργαζομένων και επιχειρήσεων, που έχει εν μέρει εξαλείψει την παραδοσιακή αντιδικία μεταξύ εργαζομένων και εργοδοτών.

Δ. Φόροι εισοδήματος, περιουσίας κλπ. και κοινωνικές εισφορές: Στο διάγραμμα της μπροστινής σελίδας, απεικονίζεται η εξέλιξη των δύο αυτών μεταβλητών από το 2009 και μετά. Παρατηρείται, ως ήταν αναμενόμενο, μία συνεχής πτώση των κοινωνικών εισφορών λόγω της μεγάλης ύφεσης και της αύξησης της ανεργίας (αλλά και της εισφοροδιαφυγής), που ανατρέπεται μερικώς από τα μέσα του 2015 και μετά, καθώς αυξήθηκαν με το 3ο Μνημόνιο οι ασφαλιστικές εισφορές ενώ η ανεργία είχε αρχίσει να υποχωρεί σε κάποιο βαθμό από τα υψηλά επίπεδα του 2013. Είναι αξιοσημείωτο ότι στο ενιάμηνο του 2016, οι κοινωνικές εισφορές αυξήθηκαν ετησίως κατά +3,1% έναντι μεταβολών -2,3% σε ολόκληρο το 2014 και +0,5% το 2015, λόγω και των επιτυχιών στη μάχη κατά της αδήλωτης εργασίας. Όσον αφορά στην υπερφορολόγηση της οικονομίας, διακρίνονται στο διάγραμμα της μπροστινής σελίδας τρεις περίοδοι που αντιστοιχούν χονδρικά στα τρία Μνημόνια που υπέγραψε η Χώρα. Φαίνεται ότι, μεταξύ Μνημονίων, οι φόροι αποκλιμακώνονται, μόνο και μόνο για να ακολουθήσουν φορολογικά γιουρούσια για να ανακτηθεί το χαμένο έδαφος, και να εμπλουτισθεί η δημοσιονομική προσαρμογή με όλο και πιο φιλόδοξους στόχους πρωτογενών πλεονασμάτων. Στο 3ο Μνημόνιο φαίνεται ότι πέραν των φόρων, αρχίζουν πλέον να αυξάνονται και οι εισφορές κοινωνικής

ασφάλισης, δημιουργώντας ασφυκτικές πιέσεις στους συνεπείς φορολογούμενους και τις οργανωμένες επιχειρήσεις. Είναι χαρακτηριστικό ότι στο 3ο τρίμηνο του 2016, οι φόροι αυξάνονται κατά 19% και οι εισφορές κατά 1,9%, με την αναμενόμενη αύξηση των φόρων το 2017 να υπερβαίνει κάθε προηγούμενο υψηλό του 1ου και του 2ου Μνημονίου, με βάση την προϋπολογισμένη αύξηση των φορολογικών εσόδων κατά + € 2,4 δις το 2017. Συνολικά (**Δ10**), η επίπτωση, στο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών, του 3ου Μνημονίου αντικατοπτρίζεται σε μία μείωση -2,3% στο 3ο τρίμηνο του 2016, ενώ, χωρίς την υπερφορολόγηση του 3ου Μνημονίου, το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών θα είχε αυξηθεί οριακά κατά +0,1%, σηματοδοτώντας δυναμικά την επιστροφή για πρώτη φορά από την έναρξη της κρίσης σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης. Αυτό και μόνο δείχνει ότι η οικονομία τείνει να επανέρχεται από μόνη της σε καλύτερες ημέρες, εάν βεβαίως η τάση αυτή δεν εξουδετερώνεται από την υπερφορολόγηση της οικονομίας. Και, γι' αυτό επείγει η αλλαγή του μείγματος οικονομικής πολιτικής ώστε να αποκτήσει ισχυρότερη αναπτυξιακή διάσταση, όπως δεν κουράζεται να επιχειρηματολογήσει ο ΣΕΒ.

Δ09. Κοινωνικές παροχές και λοιπές μεταβιβάσεις σε χρήμα και σε είδος, ετήσια % μεταβολή
(ΕΛΣΤΑΤ, Εθνικοί Λογαριασμοί, Q3 2016)

* συντάξεις και προνοιακά επιδόματα όπως ΕΚΑΣ, επίδομα θέρμανσης, επίδομα πολυτέκνων, κλπ.

** «δωρεάν» υγεία, παιδεία, ηλεκτρικό ρεύμα, συσσίτια, μεταφορές μαθητών, κλπ.

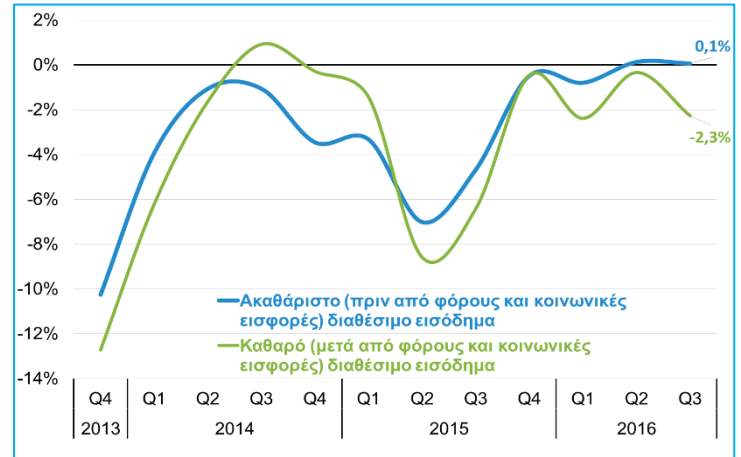

Το ερώτημα, πάντως, παραμένει γιατί, σε πραγματικούς όρους στο 3ο τρίμηνο του 2016, αυξάνει η ιδιωτική κατανάλωση κατά + 5,7%, στηριζόμενη σε αύξηση του όγκου των λιανικών αυξήσεων +3,1% (1ο εξάμηνο 2016: -3,6%) και οριακή μείωση του όγκου των υπηρεσιών -0,3% (1ο εξάμηνο 2016: -4,2%, **Δ11**), όταν το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών σε σταθερές τιμές μειώνεται κατά -2,1% (1ο εξάμηνο 2016: -0,6% **Δ12**).

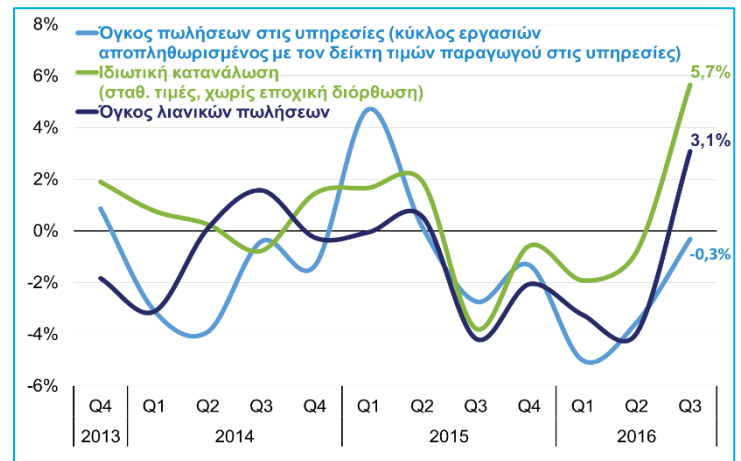
Μεταξύ Μνημονίων, οι φόροι αποκλιμακώνονται, μόνο και μόνο για να ακολουθήσουν φορολογικά γιουρούσια για να ανακτηθεί το χαμένο έδαφος, και να εμπλουτισθεί η δημοσιονομική προσαρμογή με όλο και πιο φιλόδοξους στόχους πρωτογενών πλεονασμάτων.

Εάν πρόκειται περί στατιστικού λάθους, αυτό θα διορθωθεί τα επόμενα τρίμηνα κάποια στιγμή. Είναι δύσκολο να ερμηνεύσει κανείς τις εξελίξεις μόνο με βάση την απότομη άνοδο της φοροδιαφυγής ή την εντατικοποίηση της ρευστοποίησης περιουσιακών στοιχείων για να δικαιολογηθεί η έκρηξη της καταναλωτικής δαπάνης. Θα μπορούσε να υποθέσει κανείς ότι με την επιβολή των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων και την συνακόλουθη επέκταση της χρήσης των καρτών, οι στατιστικές αρχές καταγράφουν αύξηση της κατανάλωσης ενώ ο παραδοσιακός τρόπος που καταγράφεται το διαθέσιμο εισόδημα παραμένει δέσμιος στατιστικών δειγμάτων της εποχής προ capital controls. Αλλά και πάλι, γιατί αυτό εμφανίζεται με τόση ένταση το 3ο τρίμηνο του 2016, δεν μπορεί να ερμηνευθεί. Και, βεβαίως, το 3ο τρίμηνο του 2015, είναι λογικό να είχε πέσει η ιδιωτική κατανάλωση κατά -3,8% και το διαθέσιμο εισόδημα κατά -6,4%, λόγω της επιβολής των capital controls. Αυτό, όμως, δεν δικαιολογεί την έκρηξη του 3ου τριμήνου του 2016 στην ιδιωτική κατανάλωση, ιδίως όταν το διαθέσιμο εισόδημα εξακολουθεί να μειώνεται.

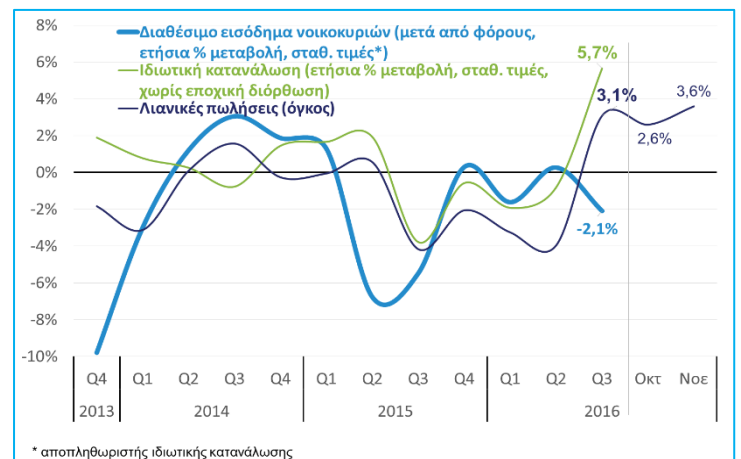
Δ10. Ακαθάριστο (πριν από φόρους και κοινωνικές εισφορές) και καθαρό (μετά από φόρους και κοινωνικές εισφορές) εισόδημα νοικοκυριών, ετήσια % μεταβολή (ΕΛΣΤΑΤ, Εθνικοί Λογαριασμοί, Q3 2016)

Δ11. Ιδιωτική κατανάλωση, όγκος λιανικών πωλήσεων και όγκος πωλήσεων στις υπηρεσίες, ετήσια % μεταβολή (ΕΛΣΤΑΤ, Q3 2016)

Δ12. Διαθέσιμο εισόδημα νοικοκυριών, ιδιωτική κατανάλωση και όγκος λιανικών πωλήσεων, ετήσια % μεταβολή (ΕΛΣΤΑΤ, Εθνικοί Λογαριασμοί, Q3 2016)

* αποπληρωριστής ιδιωτικής κατανάλωσης

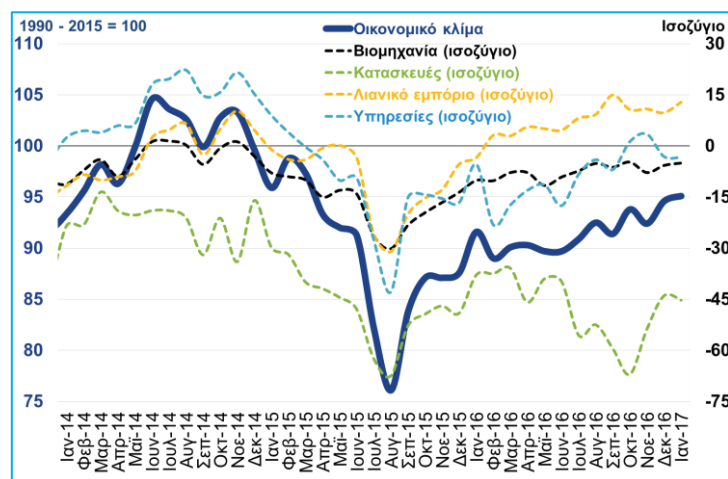
Μια ενδεχόμενη εξήγηση πιθανόν να είναι και η μεγάλη αύξηση των αφίξεων από το εξωτερικό, με ταυτόχρονη καταγεγραμμένη μείωση των εσόδων από τον τουρισμό κατά €1 δισ. περίπου, που δεν επιτρέπει τον ασφαλή προσδιορισμό των μεταβολών του διαθέσιμου εισοδήματος σε ορισμένες κατηγορίες επαγγελματιών.

Σε κάθε περίπτωση, με την αναμενόμενη συμπίεση του διαθέσιμου εισοδήματος το 2017 λόγω αύξησης φόρων-εισφορών και περικοπής συντάξεων, και με τις μικρές επιχειρήσεις και τους ελεύθερους επαγγελματίες σε απόγνωση, αναρωτιέται κανείς πως θα συντελεσθεί η αναμενόμενη αύξηση του ρυθμού ανάπτυξης, που ακόμη σε μεγάλο βαθμό στηρίζεται στην ιδιωτική κατανάλωση, χωρίς να μπορεί να γίνει επίκληση στις εξαγωγές που, ενώ αυξάνουν, δεν έχουν ακόμη το κρίσιμο μέγεθος για να στηρίξουν την ανάπτυξη.

Οικονομικές εξελίξεις

Οικονομικό κλίμα: Αμετάβλητος στις 95,1 μονάδες παρέμεινε ο δείκτης οικονομικού κλίματος τον Ιανουάριο του 2017 (**Δ13**), με τη βελτίωση των επιχειρηματικών προσδοκιών κυρίως στο λιανικό εμπόριο να αντισταθμίζει την υποχώρηση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης.

Δ13. Οικονομικό κλίμα και επιχειρηματικές προσδοκίες στους βασικούς τομείς (DG-ECFIN, IOBE, Ιαν. 2016)

Ειδικότερα, στη βιομηχανία οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για τις εξαγωγές, την παραγωγή τους προσεχείς μήνες και την απασχόληση εμφανίζονται ελαφρά βελτιωμένες τον Ιανουάριο του 2017 σε σύγκριση με τον προηγούμενο μήνα, ενώ τα σχετικά ισοζύγια θετικών – αρνητικών απαντήσεων διαμορφώνονται σε επίπεδα καλύτερα από τα αντίστοιχα του Ιανουαρίου του 2016. Στο λιανικό εμπόριο, οι επιχειρηματικές προσδοκίες κινούνται ανοδικά, με το γενικό ισοζύγιο του τομέα να βρίσκεται σε υψηλότερο επίπεδο από όλους τους υπόλοιπους τομείς. Ιδιαίτερα βελτιωμένες εμφανίζονται οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για την πορεία της απασχόλησης τους επόμενους τρεις μήνες, όπως επίσης και των παραγγελιών και των πωλήσεων, ενώ δεν καταγράφεται μεταβολή στις προβλέψεις για τις τιμές. Στις υπηρεσίες, καταγράφεται οριακή βελτίωση αναφορικά με την τρέχουσα δραστηριότητα των επιχειρήσεων και τις προσδοκίες τους για την εξέλιξη της απασχόλησης, ενώ το γενικό ισοζύγιο θετικών – αρνητικών απαντήσεων παραμένει αμετάβλητο τον Ιανουάριο του 2017 σε σύγκριση με τον προηγούμενο μήνα, όταν είχε υποχωρήσει ελαφρά. Τέλος, στις κατασκευές, οι επιχειρηματικές προσδοκίες παρέμειναν σχεδόν αμετάβλητες τον Ιανουάριο του 2017, έπειτα από σημαντική βελτίωση τον προηγούμενο μήνα. Οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για νέες παραγγελίες παρουσίασαν βελτίωση, όμως οι προβλέψεις για την εξέλιξη της απασχόλησης διαμορφώθηκαν σε χαμηλότερο επίπεδο σε σύγκριση με τον προηγούμενο μήνα.

Αναφορικά με την καταναλωτική εμπιστοσύνη, τον Ιανουάριο του 2017 υποχώρησε στις -67,8 μονάδες (από -64,4 τον προηγούμενο μήνα και -63,9 τον Ιανουάριο του 2016), ως αποτέλεσμα της αυξημένης απαισιοδοξίας των νοικοκυριών κυρίως για την γενικότερη οικονομική κατάσταση της χώρας, την εξέλιξη της ανεργίας (**Δ14**) και την αποταμίευση. Η πορεία της καταναλωτικής εμπιστοσύνης από το

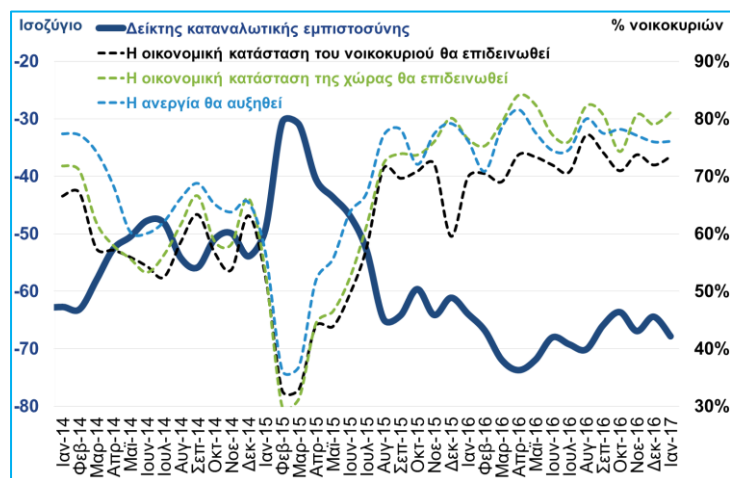

φθινόπωρο του 2016 δεν διαμορφώνει κάποια σαφή τάση, αποτυπώνοντας την ανασφάλεια των νοικοκυριών που προκαλεί η εφαρμογή των μέχρι τώρα συμφωνημένων μέτρων αύξησης της φορολογίας και περικοπών διαφόρων παροχών, καθώς και η συζήτηση για νέα μέτρα στο πλαίσιο της ολοκλήρωσης της δεύτερης αξιολόγησης.

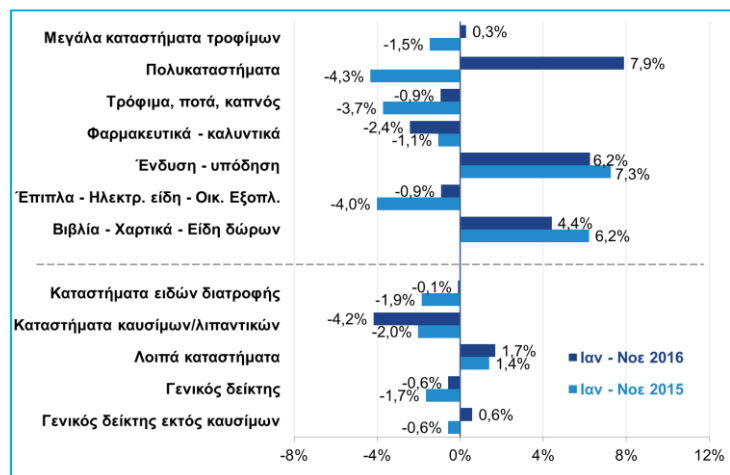
Λιανικές πωλήσεις: Περαιτέρω άνοδο σημείωσε ο όγκος πωλήσεων στο λιανικό εμπόριο τον Νοέμβριο του 2016, με τον γενικό δείκτη να καταγράφει αύξηση +3,6% και +5,2 εξαιρουμένων των καυσίμων (έναντι μείωσης -4,4% και -3,4% αντίστοιχα τον Νοέμβριο του 2015). Ο σχετικός δείκτης παρουσιάζει ανοδική τάση από το 3^ο τρίμηνο του 2016, η οποία οφείλεται κατά ένα μέρος στην επίδραση βάσης, λόγω της επιβολής των capital controls τον Ιούνιο του 2015. Επιπρόσθετα, ένα μέρος αυτής της ανοδικής πορείας, ενδέχεται να οφείλεται σε αυξημένη χρήση καρτών στις συναλλαγές.

Σε επίπεδο 11μήνου (Ιαν – Νοε 2016), η πτώση του γενικού δείκτη όγκου έχει περιοριστεί στο -0,6%, ενώ ο γενικός δείκτης εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών εμφανίζει άνοδο +0,6%. Οι κατηγορίες καταστημάτων στις οποίες καταγράφονται οι μεγαλύτερες αυξήσεις όγκου πωλήσεων κατά το διάστημα Ιαν – Νοε 2016 σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα το 2015, είναι τα πολυκαταστήματα (+7,9%), τα καταστήματα ένδυσης και υπόδησης (+6,2%) και τα καταστήματα βιβλίων/ειδών δώρου/προϊόντων τεχνολογίας (+4,4%, **Δ15**).

Δ14. Καταναλωτική εμπιστοσύνη
(DG-ECFIN, IOBE, Ιαν. 2016)

Δ15. Δείκτης όγκου στο λιανικό εμπόριο κατά κατηγορία καταστημάτων (ΕΛΣΤΑΤ, Νοε. 2016)

Οικονομικά μεγέθη μελών ΣΕΒ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

€435^{δισ.}

72% συνόλου*

ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ

€58^{δισ.}

44% συνόλου*

ΠΩΛΗΣΕΙΣ

€77^{δισ.}

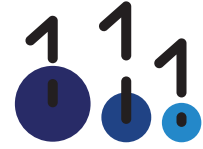
46% συνόλου*

ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ ΚΕΡΔΗ

€2,4^{δισ.} **

44% κερδών***

ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ

220.000

ΜΙΣΘΟΙ

€4,6^{δισ.}

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ
ΕΙΣΦΟΡΕΣ

€2^{δισ.}

ΦΟΡΟΣ ΕΠΙ ΚΕΡΔΩΝ

€1,6^{δισ.}

*Άθροισμα δημοσιευμένων ισολογισμών ΑΕ και ΕΠΕ

** Άθροισμα κερδών και ζημιών όλων των επιχειρήσεων

*** Φορολογητέα κέρδη κερδοφόρων επιχειρήσεων

Όραμα

Οραματιζόμαστε την Ελλάδα ως τη χώρα, που κάθε πολίτης του κόσμου θα θέλει και θα μπορεί να επισκεφθεί, να ζήσει και να επενδύσει. Οραματιζόμαστε μια ανοιχτή, κοινωνικά υπεύθυνη και οικονομικά φιλελεύθερη χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που προτάσσει την ισχυρή ανάπτυξη ως παράγοντα κοινωνικής συνοχής. Θέλουμε μια Ελλάδα δυναμικό κέντρο της ευρωπαϊκής περιφέρειας, με στέρεους θεσμούς, ελκυστικό κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον, που προάγει τις εξαγωγές, την καινοτόμο επιχειρηματικότητα, την παραγωγή και τις ποιοτικές υπηρεσίες, τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη γνώση, τη συνοχή, τις ίσες ευκαιρίες και το κράτος δικαίου.

Αποστολή

Ηγεσία & Γνώση

Ο ΣΕΒ διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στον μετασχηματισμό της Ελλάδας σε μια παραγωγική, εξωστρεφή και ανταγωνιστική οικονομία, ως ανεξάρτητος και υπεύθυνος εκπρόσωπος της ιδιωτικής οικονομίας.

Κοινωνικός Εταίρος

Ο ΣΕΒ, ως κοινωνικός εταίρος που πιστεύει στη λειτουργία των θεσμών, προωθεί στα αρμόδια όργανα της Πολιτείας και της Ε.Ε. τις απόψεις και θέσεις της επιχειρηματικής κοινότητας.

Ισχυρός Εκπρόσωπος

Ο ΣΕΒ διαμορφώνει θέσεις, αναλύσεις και προτάσεις πολιτικής για την οικονομία, τη βιομηχανία, την καινοτομία, την απασχόληση, την παιδεία και τις εργασιακές δεξιότητες, τον κοινωνικό διάλογο, τη βιώσιμη ανάπτυξη, την εταιρική υπευθυνότητα.

Φορέας Δικτύωσης

Ο ΣΕΒ δικτυώνει τα μέλη του μεταξύ τους & με τα κέντρα αποφάσεων (εγχώρια και διεθνή), με στόχο τη δημιουργία προσιθιθέμενης αξίας.

Σύγχρονες Επιχειρήσεις, Σύγχρονη Ελλάδα

ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων
και βιομηχανιών

Ξενοφώντος 5, 105 57 Αθήνα
Τ: 211 5006 000
F: 210 3222 929
E: info@sev.org.gr
www.sev.org.gr

SEV Hellenic Federation
of Enterprises

168, Avenue de Cortenbergh
B-1000 Bruxelles
M: +32 (0) 494 46 95 24
E: sevbrussels@proximus.be

ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΤΕ ΜΑΣ
ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

